

Lärande i cyberspace

- En kvalitativ studie om lärande i två e-postlistor

Caroline Larsson & Malin Rosendahl

Att samordna sina insatser i ett företag kräver ett bra och väl underbyggt beslutsmaterial. Denna rapport är ett exempel på hur en kvalitativ analys kan vara utformad. kunskap & design gör kvalitativa analyser på uppdrag åt företag och organisationer.

Innehåll

INLEDNING	1
SYFTE	2
LITTERATURSTUDIE	3
HISTORIK OM DATORMEDIERAD KOMMUNIKATION	3
<i>E-postlistor</i>	3
VIRTUELLA GEMENSKAPER	4
LÄRANDE UR ETT SOCIOKULTURELLT PERSPEKTIV	5
METOD	7
LITTERATURSTUDIE.....	7
ENKÄT TILL E-POSTLISTOR.....	7
<i>Tjejringslistan</i>	7
<i>Små IT-Entreprenörer (SMITE)</i>	7
RESULTAT	9
E-POSTENKÄT	9
<i>Tjejringslistan</i>	9
<i>SMITE</i>	10
UPPLEVER DELTAGARNA ATT DE LÄR SIG NÅGOT?	12
VILKEN FUNKTION FYLLER DE VIRTUELLA MÖTENA?	12
LÄRANDE UR ETT SOCIOKULTURELLT PERSPEKTIV	13
DISKUSSION	14
FRAMTIDA FORSKNING	14
REFERENSER	15

BILAGOR

Bilaga 1: Frågor om lärande på en e-postlista

Inledning

I denna analys vill vi undersöka om deltagarna i två e-postlistor upplever att dem lär sig något vid gemensamma diskussioner och virtuella möten på listorna. Vi vill också försöka definiera lärandet ur ett pedagogiskt perspektiv för att se om vi kan knyta det till några lärandeteorier eller pedagogiska modeller.

E-postlistor förekommer i många former. Vi anser att man kan likna dem vid diskussionsforum, som går att integrera i webbplatser. Även i en organisations interna nätverk (t ex i ett intranät) tror vi att ett forum skulle kunna fungera som ett extra nätverk. Anställda i samma företag kan ta del av varandras kunskap och t ex på detta sätt avlasta en supportavdelning. Kanske skulle det kunna innebära att organisationens medarbetare blir ”sin egen” support i olika frågor. Det finns diskussionsgrupper och e-postlistor inom en stor mängd intresseområden. För många människor har e-postlistor haft stor betydelse, då de genom dessa kommit närmare fler människor med samma intresse. Vi tror att e-postlistor är en stor källa till ny kunskap och avser därför med denna rapport undersöka om så är fallet.

Syfte

Syftet med den här studien är att genom litteraturstudier och en undersökning via två olika e-postlistor se om deltagarna uppfattar att de lär sig något genom deltagandet på listan. Vi ville också undersöka hur deltagarna upplever de virtuella mötena på e-postlistan.

Vi utgår ifrån följande frågeställningar:

- Upplever deltagarna att de lär sig något genom att delta i e-postlistor?
- Fyller de virtuella mötena någon funktion?
- Går det att knyta till någon pedagogisk modell eller lärandeteori?

Litteraturstudie

Historik om datormedierad kommunikation

Varje ny teknologi öppnar nya världar och införlivas efterhand i allt vidare mänskliga och samhälleliga verksamhetsfält. Just nu är det IT som på skilda sätt figurerar i snart sagt alla vardagliga sammanhang. [...] Forskningsfältet blir som en nyupptäckt kontinent, där vi ännu så länge försiktigt tassar fram, försöker orientera oss och rita de första kartorna. (Fägerborg i Fägerborg och Westergren, 1999, s.5)

Datormedierad kommunikation inleddes i Amerikanska forskningslaboratorier redan under 60-talet, då man var engagerad i att utveckla ett datorsystem¹ som skulle kunna överleva kärnvapenkrig. Man kopplade ihop datorcentraler för att kunna dela på resurser men snart märkte man att nätverket oftast användes för att sända meddelanden mellan forskare på olika ställen. I början av 70-talet tillkom e-postfunktionen i nätet, den blev den mest använda funktionen. Distributionslistor blev nästa implementation, eftersom användarna ville sända e-post till en särskild grupp (Quaterman, i Männikkö, 1999). Sedan gick utvecklingen raskt framåt och datorsystemen blev snabbare och bättre, vilket ledde till att de sk anslagstavlesystemen, BBS:er² blev populära. Idag kan dessa BBS:er ha funktioner som e-post, chattprogram, nyhetsgrupper och distributionslistor. Andra namn för BBS är datormedierade kommunikationssystem, on-line system, informationsserver och gruppkommunikationssystem (Lindahl & Sundlöf, i Männikkö, 1999). EMISARI³ utvecklades av amerikanen Murray Turoff var världens första datorkonferenssystem, där kunde man skicka personliga meddelanden, sätta upp diskussioner och även ha meddelandeväxling i realtid (Männikkö, 1999). Licklider & Taylor (i Männikkö, 1999) beskriver hur en supergemenskap skulle växa fram när datorteknologi samt människor skulle kopplas ihop. De tidiga svenska förespråkarna för virtuell existens menade att det enda sättet att få ett bättre samhälle, var att öppna fler informationskanaler. Genom ett svenskspråkigt informationssystem skulle det revolutionera den mänskliga kommunikationen. För första gången skulle människorna kunna utbyta erfarenheter och diskutera med varandra utan att behöva resa menade man.

E-postlistor

Från början var datormedierad kommunikation designad för att huvudsakligen användas för att sända individuella meddelanden mellan två personer. Men man upptäckte att man kunde använda samma teknologi för att dela med sig av information till större grupper och e-postlistor skapades. Gradvis blev e-postlistorna mer och mer specialiserade och ämnesinriktade. E-postlistor kom att benämnas "Newsgroups" och den största samlingen av newsgroups är Usenet där det finns tusentals grupper med olika ämnesinriktningar (Jones, 1998).

Einar A. Stefferud grundade original-e-postlistan på Internet, MSG-group, 1971. Denna originallista kom att bli en diskussionsgrupp, forskarna önskade en förlängning av e-

¹ ARPANET, Advanced Research Project Network vid försvarsdepartementet i USA

² Bulletin Board System

³ Emergency Management Information System and Reference Index

postfunktionens användning. De behövde ett forum för att utbyta erfarenheter om hur e-postteknologin kunde utvecklas (Rose & Strom, 1998).

Virtuella gemenskaper

Allt fler människor idag börjar använda sig av IT för informationshämtning och kommunikation, därigenom uppstår nya formationer av människor eller sk virtuella gemenskaper (Männikkö, 1999). Elektroniska nätverk är ett annat sätt att beskriva fenomenet. Exempel på virtuella gemenskaper är diskussionslistor och elektroniska anslagstavlor, platser på Internet där människor möts utan att träffas fysiskt.

På Internet utformas såsom i alla gemenskaper regler och sociala normer, det blir ett nytt socialt rum att umgås i. Regler skapas och i "cyberrymden" har regelbruket för seder och bruk fått namnet "netikett". Varje nätvärld har sin egen kultur och sina egna normer som är accepterade i just den miljön. Männikkö (1999) menar att det inom gruppstrukturen finns roller och förpliktelser, två vanliga och centrala roller är moderator och medlem. Moderatoren är den som skapar konferensen och etablerar medlemskap, bevakar kommunikationen och ser till att man håller sig till ämnet. En moderator kan också uppmuntra till aktivitet och definierar reglerna. Wenger (1998) menar att medlemskap i en community i vissa fall kan avgöras i form av saker som binder deltagarna samman. Det kan vara till exempel titlar eller någon speciell rit. Wenger kallar dessa saker för "boundary object" och det är de som då avgör om man får komma innanför communityns gränser. Har man ingen anknytning till det objekt eller den sak som binder community medlemmarna samman så har man inte heller "rätt" till medlemskap.

Sveningsson (2001) menar att då en person chattar mycket på Internet får denne användare kunskap om hur det går till, hur kulturen och standarden är. Erfarenheten gör också att han/hon får mer erfarenhet i att uttrycka sig själv i sitt kontaktskapande med andra människor. Det gäller inte bara att ha tekniska kunskaper i att hantera mediet, man får erfarenheter av att kunna förstå varandra - sociala kunskaper. Dillenburg (i Fåhrens-Rydberg 1999) definierar kollaborativt lärande som en situation där två eller flera försöker lära. Fåhrens-Rydberg har genom sin studie av kollaborativt lärande med hjälp av konferensplattformar och e-post kommit fram till att mediet ger tid för tankar och formuleringar av frågor och där alla deltar på lika villkor. I ett asynkront medium är det viktigt att kunna identifiera och följa trådar då det ofta diskuteras om flera olika ämnen på samma gång (Black et al. i Cherny, 1999). I en community på Internet gäller det då att man använder sig av ett bra gränssnitt. Smith definierar community på följande vis: "a set of ongoing social relations bound together by a common interest or shared circumstance" (Smith, i Cherny, 1999 s. 248). Cherny menar, utifrån denna definition, att intressebaserade onlinegrupper som regelbundet interagerar är en community. Hon menar att newsgroups, e-postlistor eller chatt stämmer överens med de kriterier för "social interaction" som Smith ger. Att surfa på Internet eller att bygga webbsidor ser Cherny däremot inte som någon community.

Männikkö (1999) menar att virtuella gemenskaper inte bara handlar om informationssökning. Lika viktigt är det känslomässiga värde som knyts till gemenskaperna. Man är med för att man får tillfredsställelse i form av social status, stöd i krissituationer och trygghetskänsla vid igenkännande av sociala och kulturella markörer, de fungerar i sin tur identitetsstärkande. Männikkö konstaterar att i gemenskapen hittar deltagarna perspektiv på den

egna identiteten och reflekterar över livet. Därmed bearbetar de ständigt sin uppfattning om världen, det kan bli berikande möten mellan generationer, geografiska platser och sociala grupper därmed kommer många olika perspektiv till uttryck. Man kan också konstatera att nya kommunikationsmöjligheter prövas och nya beteendemönster håller på att skapas genom Internet.

Den senaste dekaderna har e-post blivit livsviktigt inom näringslivet för kommunikationen. Nu är det inte bara för "nördar" och teknokrater. E-post är lika nödvändigt som telefonen för genomsnittsarbetaren menar Rose och Strom (1998). I vissa fall har e-post blivit viktigare än både telefon och fax, och ett medium som överbrygger kultur och tidszoner. "If this surprises you, count the number of messages you've sent and received via email over the past week and compare to the number of faxes or phone calls you've made. Or consider how you could have written your last report without sending a draft copy to your colleagues via email." (Rose och Strom, 1998, s.1). Nuförtiden hittar man e-postanvändare i alla branscher över hela spektrat av anställda. E-post är fortfarande Internets mest populära applikation både när man mäter antalet användare och användarfrekvensen. De flesta människor har en e-postidentitet, och många har fler än en. Nästan alla e-postadresser är sammanbundna med varandra via Internet. Studier visar att det finns över tiomiljontals användare och det ökar med flera tusen varje dag. Allteftersom e-posten har blivit mer funktionell har e-posten också blivit mer accepterad av näringslivet, idag sänder vi fakturor via e-post, vi e-postar vänner och affärskollegor runt om i världen utan att tveka.

Lärande ur ett sociokulturellt perspektiv

Säljö (2000) menar att lärande är en socialprocess enligt sociokulturellt perspektiv och att kollaboration borde vara viktigt inom utbildning, speciellt om uppgifterna är problemlösning eller om det behövs olika synsätt att se på en uppgift.

Säljö (2000) menar att lärande är en naturlig och nödvändig aspekt av den mänskliga verksamheten. Människor har alltid lärt och delat med sig av sina kunskaper. Det vardagliga samtalet ger upphov till insikter och kunskaper som individen tar med sig och formas av. Säljö beskriver sin överföringsmetafor som att kunskapsförmedling handlar om att vi överför information och färdigheter från den som kan till den som inte kan. Utvecklingen går inte en väg som är gemensam över kulturella och sociala gränser, samhällen utvecklar teknologier som gör att lärande och utveckling sker på olika villkor (Rogsoft i Säljö, 2000). Säljö menar vidare att i föreställningen om en sociokulturell teoriram så är en ändpunkt i mänsklig utveckling orimlig. Eftersom de kulturella redskapen, de psykologiska respektive språkliga likaväl som de fysiska (dvs. artefakterna) förändras och förfinas hela tiden kommer människans kunskaper och intellektuella förmåga på motsvarande sätt att utvecklas och förändras.

Det som utmärker en sociokulturell tradition är att man utgår från en beskrivningsnivå där människan ses som både en biologisk och sociokulturell varelse. Hur lär sig människan behärska medierade redskap och använda sådana i sociokulturella praktiker. (Säljö, 2000)

Interaktion och kommunikation är således centrala för att förstå lärande och utveckling på såväl kollektiv som individuell nivå. Det är genom socialt samspel som vi kommer i kontakt med

omvärlden och blir delaktiga i de sätt att tänka och handla som är framträdande i vår kulturella omgivning. "Som resurs för mediering, interaktion och för att lagra erfarenheter på kollektiv nivå såväl som individuell nivå är det mänskliga språket unikt och mycket kraftfullt. Det tillåter oss att dela erfarenheter med andra människor men också att utveckla kunskaper i form av begrepp...." (Säljö, 2000 s. 232)

Vi blir till som tänkande och kommunicerande människor genom deltagande i interaktiva processer, det är individen som använder intellektuella och fysiska redskap, kommunicerar och skapar nya sociala praktiker. Säljö (2000) skriver vidare att den i särklass viktigaste mänskliga läromiljön alltid har varit och kommer alltid att vara den vardagliga interaktionen och det naturliga samtalet. En konsekvens av människors kommunikativa förmågor är möjligheter att organisera sig i kollektiv av olika slag. "Det som en person kan ha svårighet att utföra klarar en grupp oftast av genom gemensamma ansträngningar." (Säljö 2000, s.235) Säljö menar vidare att lärande och utveckling sker genom deltagande i sociala praktiker. Han menar att det traditionella lärandets sociala arkitektur är uppbyggt som en cykel där man går från deltagare som nybörjare vilket ger erfarenhet vilket i sin tur leder till att man kan uppträda som en kompetent aktör (Carlgren i Säljö) De som behärskar en viss praktik eller färdighet vägleder och stöttar den som är nybörjare.

Wenger (1998) menar att vi lär oss saker hela tiden. Även då vi misslyckas med att lära, lär vi istället någonting annat på det. Lärandet uppstår i Communities of Practice (CoP). Det blir ett kollektivt lärande där man lär av varandra. Lärandet uppstår enligt Wenger då mening skapas i gemenskaperna. Den praktikbaserade gemenskapen måste inte vara rumsligt eller tidsmässigt sammanhållen, aktiviteter involverar både människor och artefakter. Lärande är grundläggande erfarenhetsmässigt samt grundläggande socialt och medlemskapet kan vara mer eller mindre framträdande och mer eller mindre stabilt och kan spänna över lång eller kort tid. Lärande skapar och överbygger gränser. En CoP existerar när medlemmarna är fokuserade på en gemensam lärandeprocess kring ett kunskapsområde. Det bygger på ett ömsesidigt engagemang där medlemmarna interagerar runt: problem, lösningar, förståelse, kunskap och på så sätt bygger en gemensam kunskapsbank. Experter inom det aktuella området skapas.

Säljö (2000) menar att i många, kanske de flesta, avseenden kan den nya informationstekniken ses som en tämligen logisk förlängning av dels människans strävan efter att kommunicera med andra, dels den begreppsliga kunskapstraditionen som kommer ur grottmålningar, alfabetet och den tryckta texten. E-post och chatmiljöer på Internet tillåter oss att kommunicera över geografiska avstånd, snabbare och under mer samtalsliknande former. Genom Internet kan vi också få tillgång till virtuella mötesplatser för många olika intressen, dessa diskussioner och seminarier som uppstår skulle vi ofta ha svårigheter att skapa i vår fysiska miljö.

En uppenbar konsekvens av den nya utvecklingen är att lärande i stor utsträckning kommer att handla om att lära sig behärska den nya tekniken i dess olika användningsformer (Säljö 2000). Virtuella gemenskaper skapar sammanhang för lärande som påminner om fysisk gemenskap. Vårt lärande handlar om att kunna hantera artefakter i form av symboliska system och fysiska redskap. Det handlar inte längre så mycket om att överföra information, utan om att skapa aktiviteter och miljöer där människor blir förtrogna med sådana kulturella redskap.

"Och det är just i interaktionen mellan människor som kunskaper och färdigheter får liv. Möjligtvis är det den enda tes som håller oavsett vilka redskap människa utvecklar." (s.250)

Metod

För att få en bild av hur lärande kan uppstå i e-postlistor har vi använt oss av två metoder. Vi har tittat på vad tidigare forskning inom området säger samt gjort en undersökning i två e-postlistor. Frågorna till deltagarna i de olika e-postlistorna gjorde vi för att se om vi hittade empiri som stödjer våra litteraturstudier.

Litteraturstudie

Litteraturstudien är inte bara inriktad på e-postlistor, vi vill försöka placera in e-postlistan i ett sammanhang under virtuella gemenskaper som är ett relativt nytt fenomen. Hur de virtuella gemenskaperna kan se ut och vilka regler som gäller för dessa.

Enkät till e-postlistor

För att ta reda på hur lärande på olika e-postlistor kan se ut bestämde vi oss för att skicka ut frågor via e-post till 2 olika listor (se bilaga 1). Frågorna var av kvalitativ karaktär, och de svarande hade fritt med utrymme att svara så mycket som de ville på varje fråga. Vi skickade frågorna till två av listorna som finns på www.kanalen.org: tjejringslistan och Små IT-Entreprenörer (SMITE). Efter att vi skickat ut enkäten till de två listorna gav vi medlemmarna ca en vecka på sig att svara. Längre tid än så ansåg vi inte behövdes eftersom det kommer så många mail varje dag. Antingen svarar man när man ser det eller så svarar man inte alls, resonerade vi.

Tjejringslistan

Tjejringslistan beskrivs på www.kanalen.org på följande sätt:

Mailinglista för alla surfande tjejer, inte bara medlemmar i Tjejrings - webring som inte bara är en webring. Ämnet är oftast internet-relaterat. Oftast.

Efter att vi själva varit medlemmar i tjejringslistan under ca 1 månads tid har vi förstått att här diskuteras det mesta. Man har inte någon policy på att ämnena som diskuteras måste vara Internetrelaterade. Däremot säger netikettreglerna för tjejringslistan att stickbeskrivningar och recept inte är välkomna, och detta följer man. Eftersom diskussionerna är såpas varierande känns det relevant att se om deltagarna upplever att lär sig något på det. Tjejringslistan är mycket aktiv och man får som medlem ca 20 mail om dagen. Ibland blir det fler, ibland färre...

Små IT-Entreprenörer (SMITE)

SMITE beskrivs på www.kanalen.org på följande sätt:

Listan är till för dig som jobbar inom IT-svängen. Här diskuterar vi tips, tricks, uppdrag, kunder, tjänster, kompetensutveckling, trender och är stolta för den kvalitet vi levererar. Se SMITE som ett virtuellt fikarum för oss som inte har ett fysiskt dito.

I samband med undersökningen blev vi även medlemmar i SMITE. Som medlem i SMITE får man i genomsnitt 20 mail varje dag. Det är stor aktivitet och man får snabba och kompetenta

svar. Medlemmarna på listan jobbar inom IT-området, och det finns rejält med kunskap och kompetenser. Man diskuterar saker som har att göra med tekniska lösningar, är kundrelaterade eller handlar om hur det är att vara egen företagare, för att nämna några exempel. Man har en policy att alla ska bidra med något. De vill att alla medlemmar visar sig ibland och skriver ett mail.

Resultat

Vi har valt att presentera resultatet från vår empiriska undersökning i de två e-postlistorna genom att göra en sammanfattning av svaren på varje fråga. Därefter har vi fokuserat på att svara på frågorna vi ställde i vårt syfte. För att konkretisera detta valde vi att koppla ihop litteraturstudierna med det empiriska materialet.

E-postenkät

Vi fick in 13 svar från tjejringslistan och 12 svar från SMITE. Vårt syfte med enkäten var att ta reda på om deltagarna uppfattar att de lär sig något genom deltagande på e-postlistor. Vi tycker att de svar vi fått räcker för detta. Vi anser oss ha fått en bild av vad deltagarna på de två e-postlistorna tycker. Det bör dock poängteras att resultaten inte på något sätt går att kvantifiera. Man kan inte heller generalisera utifrån dem. Då skulle det ha behövts många fler svar. Det går inte att fastställa att svaren gäller just de två utvalda e-postlistorna. Många respondenter har svart generellt utifrån flera e-postlistor de är medlem i.

Vi har valt att sammanfatta de båda enkäterna för sig och redovisar nedan en sammanfattning av svaren.

Tjejringslistan

1) Hur länge har du varit med i tjejringslistan?

De flesta som har varit med i två år eller mer. Någon har varit med sedan starten 1997. Ett par av dem har varit med i ca ett år.

2) Ungefär hur ofta läser du mail från tjejringslistan?

Alla utom en svarar att de läser mailen dagligen. Många av dem läser flera gånger per dag.

3) Ungefär hur ofta skickar du mail till listan samt svarar på andras mail?

På denna fråga skiljer sig svaren lite. Vissa skriver till listan en eller ett par gånger i månaden, andra skriver någon gång per månad. Ett par svarande menar att det sker sporadiskt. En av dem skriver såhär:

Jag postar faktiskt rätt sällan, svarar mest. Dvs jag är rätt dålig på att starta nya trådar. Hur ofta jag svarar är olika. Listan är ju bred och om ett ämne intresserar mig kan jag posta flera gånger om dagen; om ämnena är mindre intressanta eller om jag inte har något att säga i ämnet kan det gå veckor utan att jag postar.

4) Hur kommer det sig att du gick med? (T ex ”drogs du med” av en kompis eller hittade du listan av en slump)

Här skiljer sig svaren något. Några hittade listan av en slump andra hörde talas om den genom vänner. Några kom i kontakt med den genom www.tjejrings.com

5) Viket är idag ditt huvudsakliga syfte till att vara med i tjejringslistan?

Många är med för att kunna ta till sig av andras kunskap. De vill diskutera, få kontakt med nya människor, läsa vad andra skriver. Någon beskriver tjejringslistan som ”informativ, informell,

roande och oroande i en mysig blandning”. Ett par av de svarande skriver att tjejringslistan inte är deras favorit, men de är med ändå.

6) Känner du att du kan bidra med kunskap under diskussionerna på tjejringslistan? Ge gärna exempel!

De flesta svarade att de kunde bidra med kunskap av något slag. De gav exempel på t ex HTML, funktionshinder, datorer, hemsidessnickeri, Oslo, Lissabon, saker från skolans värld. Några menade dock att de inte kände att de bidrog med något. Ett par tycker också att det inte diskuteras saker som intresserar dem på tjejringslistan.

7) Tar du själv till dig av andras kunskap under diskussionerna? Ge gärna exempel!

Alla säger att de lär sig något på att vara med i tjejringslistan. De ger exempel på t ex bodelning, katter och IVF-behandling. Men de allra flesta menar att de lär sig mer om datorer, HTML, hemsidessnickeri, programmering mm.

8) Är du medlem i fler e-postlistor? I så fall, hur många?

De flesta av dem som svarat säger att de är medlem i ytterligare e-postlistor. Mellan en och sju listor till är vanligast att man är medlem i. Ett par av de svarande är med i 10-12 stycken. Två personer är inte med i någon mer e-postlista.

9) Diskuterar du ämnen här som du inte annars tar upp face2face med din omgivning?

De flesta svarar nej på denna fråga. De anser att Tjejringslistan är såpass öppen och allmän att de inte tar upp allt för privata ämnen. De tar de hellre upp på mer privata och slutna listor. Några menar dock att det händer att de tar upp saker som de inte skulle diskutera face2face.

10) Finner du det positivt att inte träffa personerna du mailar?

Här delar sig åsikterna lite. Ett par av de svarande menar att det är bra att inte träffa de andra listmedlemmarna. De flesta tycker dock inte att det är positivt att man inte träffas. Några tycker också att det inte spelar någon roll och att det kan vara både positivt och negativt att inte träffas. Sådär säger en av dem:

Nej, varken eller. Nya kontakter skapas ibland genom listan. Jag har många irl-vänner som jag har träffat genom internet på ett eller annat sätt, men jag har ingenting emot att maila med människor och att samtidigt veta att jag förmodligen aldrig kommer träffa dem. Jag tycker inte heller att det är en fördel. Jag kan stå för det jag skriver/säger! ;-)

11) Har du träffat någon IRL (in real life)?

De flesta som svarar att de träffat någon IRL uppger att det är personer från andra listor som de har träffat. Knappt hälften uppger att de inte träffat någon från e-postlistor IRL.

SMITE

1) Hur länge har du varit med på listan?

Här varierade svaren från 6 veckor till ett år, så länge som listan funnits till.

2) Ungefär hur ofta läser du mail på listan?

På denna frågan svarade alla att de var inne på listan minst en gång om dagen, men för de flesta rörde det sig om 4 ggr eller flera.

3) Ungefär hur ofta skickar du mail till listan?

En del svarade varje dag, och andra svarade att de svarade bara om det ansågs kunna tillföra ngt i diskussionen.

4) Svarar du på andras mail?

Här svarade alla JA, här ansåg sig många skicka mail om de hade något att kommentera i en speciell diskussion, de var också mycket benägna att svara om de kunde hjälpa till inom sitt speciella ämnesområde.

5) Hur kommer det sig att du gick med?

Här var det för det mesta tips från kollegor eller andra vänner deltagarna har inom sin bransch, som företrädesvis är IT-branschen. De flesta är verksamma som konsulter i fåmansföretag.

6) Vilket är ditt huvudsakliga syfte att vara med på listan?

Här såg flera listan som ett "virtuellt fikarum", de jobbar ensamma och saknar arbetskamrater att dryfta saker med. Många tog också upp vikten av att dela med sig av kunskap samt få ny kunskap. Nyheter och nya kontakter var också ett syfte de ville uppnå.

7) Känner du att du kan bidra med kunskap?

Här svarade alla att så fort de rörde sig om frågor inom deras speciella område kände de att de kunde dela med sig av sina kunskaper och erfarenheter.

8) Tar du själv till dig av andras kunskap under diskussionerna?

Här svarade de flesta ofta, och speciellt inom svåra tekniska frågeställningar. Kunskaper om metodologi och teknik Nätverksfrågor, ofta lär de sig nya produkter. Även fakturering och affärsavtal nämndes.

9) Är du medlem i fler e-postlistor?

Här var det en person som svarade 4 st. och han var på väg att starta en egen, de övriga var med i minst 10-20 stycken samt en som svarade 30 st.

10) Diskuterar du ämne här som du inte tar upp face2face med din omgivning?

Här svarade halva gruppen ja och halva gruppen nej samt en "både ja och nej". De som svarade nej gjorde det av den anledningen att de inte hade någon i sin omgivning att diskutera dessa specifika områden med. E-postlistan var uteslutande det enda sättet, annars hade de kunnat diskutera sakerna face2face.

11) Finner du det positivt att inte träffas?

Här svarade också ungefär hälften ja och hälften nej. De som svarade nej, hade motiveringar som att listan var effektiv, och i verkliga livet hade det inte gått att få så många svar så snabbt. Någon som svarade ja sa att vill man träffas så gör man det. De som svarade ja, angav också skäl som att man kan känna sig fri i diskussionerna, någon uttryckte också sig positivt om att inte bli avbruten

som man blir IIRL. Att alla kommer till tals och får säga sin mening är också något som de lyfte fram.

12) Har du träffat någon IRL?

Här svarade faktiskt alla ja, de hade mött en eller flera från listan. Men de påpekade också att det var tack vare listan som de hade träffats.

13) Vad är den största fördelen med listan ur ett lärandeperspektiv?

Här svarade många med långa och intressanta utlägg. I stort var alla överens om att fördelarna var att det går snabbt och effektivt att få svar på frågor och hjälp med olika problemlösningar. Att listan innehåller en stor grupp av kompetenta människor med olika kompetenser. Något som de också tyckte var positivt var att svaren kunde få ta sin tid, det blir tid till eftertanke i svar och formuleringar. Prova nya idéer samt få nya kontakter svarade många också. Dessutom var de överens om att listan är ett tids och kostnadseffektivt forum.

Upplever deltagarna att de lär sig något ?

Resultatet av litteraturstudien visar att det uppstår lärande i olika konstellationer när människor umgås i de olika virtuella gemenskaperna på Internet. Här finns olika platser för människor att mötas utan att träffas fysiskt. Kollaborativt lärande uppstår när två eller flera människor försöker lära tillsammans. Att interagera med varandra via e-postlistor ger tid för eftertanke tid till formuleringar av frågor och svar, vilket är positivt för att lärande ska uppstå. Detta bekräftas även av följande citat som framkom i vår undersökning.

Man har samtidigt tid till eftertanke och har tid att formulera sig på ett sätt man aldrig skulle klara av face2face.

Faktum är att 95 procent av mitt mailinglisteliv går ut på att lära mig något, att vidga mina vyer, att få nya infallsvinklar. Det är jätteskoj att då och då delta i mer chattliknande flams- och skoj-skrivande, men jag gillar inte att chatta just för att man mister möjligheten till eftertanke.

Vilken funktion fyller de virtuella mötena?

På Internet utformas regler och sociala normer såsom i alla gemenskaper. Det är ett nytt socialt rum att umgås i. Människor upplever interaktionen som snabb och enkel, det är också lätt att utnyttja många olika resurser oavsett om det handlar om lärande, informationssökning eller att knyta kontakter. Följande citat från vår undersökning kan även bekräfta e-postlistor som ett annat rum att umgås i.

Underhållning/fikarum, hitta intressanta nya kontakter, information och nyheter från branschen.

Virtuellt fikarum med diskussioner man kan delta i, överhöra eller ignorera.

Jag ser listor som en möjlighet att träffa människor som jag skulle ha svårt att träffa IRL, t ex för att de bor för långt bort.

...mailinglistor ger svar mycket snabbare och av fler personer samtidigt, vilket skulle vara omöjligt IRL.

Lärande ur ett sociokulturellt perspektiv

Lärande är en social process ur ett sociokulturellt perspektiv. Vi blir till som tänkande och kommunicerande människor genom deltagande i interaktiva processer menar Säljö, det är individen som använder intellektuella och fysiska redskap, vi kommunicerar och skapar nya sociala praktiker. En konsekvens av människors kommunikativa förmågor är möjligheterna att organisera sig i olika kollektiv som t ex en e-postlista. Säljö's teorier stöds av många svar i vår undersökning.

Jag kan lära mig lite varje dag, det är interaktivt, dvs. jag kan ställa frågor om det jag inte förstår eller om jag har ett problem jag inte vet hur jag ska lösa. Man kan inte jämföra det med en lärarledd kurs för e-mail är mycket bättre. Jag har 200 lärare som var och en är specialiserade på sitt område....

Många olika kompetenser och olika synsätt.

Jag bidrar med min erfarenhet om UNIX och från fem års verksamhet som egenföretagare. Andra medlemmar har andra erfarenheter, så vi kompletterar varandra bra.

Forskningen visar också att lärande skapar och överbrygger gränser precis som svaren i undersökningen bekräftar. Wengers CoP existerar när medlemmarna är fokuserade på en gemensam lärandeprocess kring ett gemensamt kunskapsområde. Medlemmarna interagerar runt problem, förståelse och kunskap och på så sätt bygger de en gemensam kunskapsbank. Lärandet övergår mer och mer från att överföra information till att skapa aktiviteter och miljöer där människor tillsammans skapar sammanhang och möjligheter för lärande.

Diskussion

Det resultat vi kommit fram till genom vår litteraturstudie och enkätundersökning bekräftas av oss, vi är själva medlemmar i båda listorna.. Vi ser att lärande uppstår. Vi har själva lärt oss saker sedan vi blev medlemmar i e-postlistorna. Det finns en samlad och bred kompetens och vi får snabba svar då vi skriver och frågar om något speciellt. Svarsfrekvensen på en fråga är ofta 4-5 svar inom loppet av en halvtimme. Man märker att flera av deltagarna i de båda listorna läser nya meddelanden flera gånger varje dag.

Vi har också fått svar på vårt syfte om deltagarna upplever att de lär sig något i e-postlistor. Vi är imponerade av hur mycket lärande som faktiskt uppstår. Det är mycket lärande av hög kvalitet säger deltagarna. Naturligtvis skiljer sig säkert svaren åt i olika listor beroende på vad listans syfte är. I syftet frågade vi oss också om deltagarna upplever någon form av gemenskap på e-postlistorna. Många upplever e-postlistan som en social träffpunkt, ett slags ”virtuellt fikarum”, de upplevde också att de kunde ”träffa” många människor för att utbyta erfarenheter som de inte skulle ha gjort IRL. Deltagarnas upplevelser stöds bl a av Säljö som skriver att virtuella gemenskaper skapar sammanhang för lärande som påminner om fysiks gemenskap.

Förutsättningarna för en god interaktion och gemenskap i en e-postlista är att deltagarna förstår varandra och är villiga att dela med sig och utbyta erfarenheter och information. Då uppstår olika former av lärande, kontakter knyts och mening skapas i den virtuella gemenskap som en e-postlista är. Black et al. (i Cherny, 1999) menar att det är viktigt att kunna följa trådar i ett asynkront medium. På en e-postlista innebär detta att alla deltagare måste ansvara för att sätta en bra rubrik på e-postmeddelandet de skriver. På en e-postlista diskuteras ofta fler olika ämnen samtidigt och det måste då vara lätt att få sig en överskådlig bild av vilka ämnen som är aktuella. Har det t ex diskuterats antivirusprogram men man efter ett tag märker att diskussionen mer kommit in på ett specifikt e-postprogram så ändras också ämnet för meddelandena. Det står då i ämnesraden ”e-postprogram, was: antivirusprogram”. På detta sätt blir det lätt för alla att se hur diskussionerna utvecklas och vad de leder till. Det förutsätts dock att denna standard om att ämnet ska ändras är införlivad hos medlemmarna. På Internet precis som i andra gemenskaper utformas sociala regler och normer menar Männikö, för att e-postlistorna ska fungera gäller det att alla tar del av netikettreglerna. När man är nybörjare på en e-postlista kan det vara bra att ”scanna av läget”, att känna på pulsen, innan man gör sitt första inlägg och ger sig in i diskussionerna. Efter ett tag har man lärt sig jargongen och vet hur det brukar gå till på den specifika listan. När man blir medlem i en ny e-postlista bör man ta seden dit man kommer.

Framtida forskning

I en framtida undersökning kan man fråga ett större antal människor ur ett större listurval för att se om olika ämnesområden uppfattar lärande på olika sätt, man kan också specificera frågorna för att tränga djupare ner i lärandeperspektivet.

Referenser

Cherny, L., (1999). *Converationb and community. Chat in a virtual world* (CSLI publications No. 94) Stanford: Leland Stanford Junior University, Center for the Study of Language and Information

Fähræus Rydberg, E. (2000). Growing Knowledge: How to Support Collabortive Learning e-Discussions in Forum Systems (Licentiate Thesis. Dept. of Computer and Systems Sciences, Stockholm University/KTH) [online], Report No. 00-005.
<http://www.dsv.su.se/~evafaahr/lic/index.html>

Fägerborg, E. och Westergren, C. (Red.). (1999). *Mus och människa om IT som kulturellt fenomen* Stockholm: Nordiska muséets förlag. ISBN 9171084525

Jones, S. G., (1998). *Cybersociety 2.0 Revisiting Computer-Mediated Communication and Community*. Thousand Oaks: SAGE.

Männikkö, S. (1999) Internet är att umgås. I E. Fägerborg & C. Westergren (Red.), *Mus och människa* (s. 57-68), Nordiska muséets förlag.

Rose, M. T. och Strom, D., (1998). *Internet messaging from the Desktop to the Enterprise*, Prentice Hall PTR, ISBN 0-13-978610-4

Sveningsson, M., (2001). *Creating a sense of community. Experiences from a Swedish Web Chat* (Linköping Studies in Art and Science No. 233) Linköping: Linköping Universitet, Deptment of Communication Studies.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken, ett sociokulturellt perspektiv* Prisma.

Wenger, E. (1998). *Comunities of practise. Learnig, meaning, and identity* Cambridge: Cambridge university press.

Frågor om lärande på en e-postlista

Hur länge har Du varit med på listan?

Ungefär hur ofta läser Du mail från listan?

Ungefär hur ofta skickar Du mail till listan samt svarar på andras mail?

Hur kommer det sig att Du gick med? (Te x tips av en kollega eller hittade Du listan av en slump på nätet)

Vilket är idag Ditt huvudsakliga syfte till att vara med på listan?

Känner Du att Du kan bidra med kunskap om någon fråga efter svar på något speciellt? Ge gärna exempel!

Tar Du själv till dig av andras kunskap under diskussionerna på listan? Ge gärna exempel!

Är Du medlem i fler e-postlistor? I så fall, hur många?

Diskuterar du ämnen här som du inte tar upp face2face med din omgivning?

Finner du det positivt att inte träffa personerna du mailar?
Har du träffat ngn IRL (in real life)?

Vad är den största fördelen med listan ur ett lärandeperspektiv?

Du får gärna skriva några extra rader om det är något du vill berätta om men som Du inte fått med i Dina svar ovan.